

Brexit: közel az új megállapodás Észak-Írország ügyében

Az elmúlt hetekben újra napirendre került a brexitmegállapodás északír jegyzőkönyvének kérdése. Rishi Sunak brit miniszterelnök a hétvégén egyeztetett Ursula von der Leyennel, az Európai Bizottság elnökével, aminek eredményeként akár már ezen a héten létrejöhet a megállapodás az Egyesült Királyság és az Európai Unió között az északír protokoll ügyében.

Az északír jegyzőkönyv egy rendkívül érzékeny kérdés Észak-Írország történelme okán. Az Észak-Írországot az Ír Köztársaságtól elválasztó határvonalat 1921-ben húzták meg, de Észak-Írország helyzete nem jutott nyugvópontra: 1969–1998 között gyakorlatilag polgárháború („*The Troubles*”) zajlott a térségben, amelyet 1998-ban végül a Nagypénteki Megállapodás („*Good Friday Agreement*”) zárt le, amelynek célja az Írország és Észak-Írország közötti fizikai határok elkerülésének biztosítása.¹

A 2020-ban aláírt Írországról/Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv (északír jegyzőkönyv) a brexitmegállapodás azon része, amely biztosítja, hogy elkerülhető legyen egy ellenőrzött határ fennállása az Ír-szigeten az EU-tagállam Ír Köztársaság és az EU-ból kilépett Egyesült Királyság részét képező Észak-Írország között.² A jegyzőkönyv célja egy olyan stabil és tartós megoldás kialakítása, amely megvédi az Ír-sziget gazdasági egységét, tiszteletben tartja az 1998. évi Nagypénteki Megállapodást, valamint biztosítja az EU egységes piacának integritását.

A jegyzőkönyv értelmében Észak-Írország és az Ír Köztársaság határán nem végeznek ellenőrzéseket és vizsgálatokat, hanem az Egyesült Királyság más részeiből vagy bármely egyéb harmadik országból a területre belépő árukat érintő, vámjellegű vizsgálatokat és ellenőrzéseket az Egyesült Királyság hajtja végre az északír kikötőkben. A vámhatár tehát az Ír-sziget helyett az Ír-tengerre került. Észak-Írország úgy maradt az Egyesült Királyság része, hogy párhuzamosan az európai szabadpiac *de facto* tagja.³

¹ MANZINGER 2021.

² PONGRÁCZ 2021a.

³ PONGRÁCZ 2021b.

Ez a mechanizmus a gyakorlatban jelentősen megnehezítette az észak-írországi polgárok és vállalkozások mindennapjait. Különösen problémásnak bizonyult például az élelmiszer-ellátás, mivel az EU szigorú fogyasztóvédelmi előírásai komoly fennakadásokat és hiányokat okoztak Észak-Írországban.⁴ London ennek megfelelően el is kezdte feszegetni a kitárgyalt megállapodást, mondván, az északír protokoll módosításra szorul, gyakorlati működése több ponton sem egyeztethető össze a brit érdekekkel. 2021 októberében Westminster javaslatot terjesztett az EU elé a protokoll módosítása érdekében.⁵ A feszült hangulatú tárgyalások után azonban a britek által belengetett egyoldalú felüggesztés egyelőre lekerült a napirendről.

A gyakorlati működés okozta nehézségekre az Európai Unió is igyekezett reagálni. Az Európai Bizottság 2021. október 13-án célzott intézkedéseket javasolt a rendszer rugalmasabbá tétele és az észak-írországi polgárokat és vállalkozásokat a brexit miatt a mindennapok során terhelő nehézségek enyhítése érdekében.⁶ A Tanács 2021 áprilisában a folyamatos gyógyszerellátás biztosítására irányuló jogszabályokat fogadott el.⁷

A 2022. május 5-én tartott észak-írországi helyi parlamenti választáson ráadásul történelmi győzelmet aratott az észak-írországi brit fennhatóság ellen és az Ír-sziget újraegyesítéséért küzdő katolikus *Sinn Féin*.⁸ A legnagyobb britellenes észak-írországi katolikus mozgalom az Ír-sziget egy évszázaddal ezelőtti megosztása óta először szerezte meg a legtöbb képviselői helyet a belfasti parlamentben. Ezt követően újra napirendre került Londonban az északír protokoll egyoldalú módosításának lehetősége,⁹ amit az Európai Bizottság és több tagállam is megrökönyödéssel fogadott.

London 2022 júniusában terjesztette elő javaslatát az északír protokoll módosítására.¹⁰ Amíg a hatályos szabályozás alapján az Ír-szigetre bevitt árukra egységes szabályozás vonatkozik (az északír kikötőkben ellenőrzik az árukat, amelyek ezt követően szabadon szállíthatók az Ír-szigeten, így az Ír Köztársaságba is), a javaslat értelmében külön eljárás vonatkozna a kizárólag Észak-Írországba szállított árukra (zöld sávós eljárás), valamint az Ír Köztársaságba és az EU többi részébe szállított termékekre (piros sávós eljárás). Előbbi

⁴ Food Supply Problems in NI Clearly a Brexit Issue – Coveney 2021.

⁵ MTI 2021.

⁶ European Commission 2021.

⁷ Az Európai Unió Tanácsa 2022.

⁸ TÁRNOK 2022.

⁹ ANDREWS 2022.

¹⁰ NI Protocol: UK Reveals Plans to Ditch Parts of EU Brexit Deal 2022.

termékek mentesülnének és az ellenőrzések és a vámellenőrzés alól, utóbbiak teljes körű ellenőrzésen és vámellenőrzésen esnének át.¹¹

1. ábra: A hatályos rendszer és a 2022. júniusi brit javaslat

Forrás: EDGINGTON–KOVACEVIC 2023

Az Európai Unió és az Egyesült Királyság közti tárgyalások végül 2022 októberében indultak újra. Az idő sürgeti a feleket, hiszen idén áprilisban lesz a Nagypénteki Megállapodás 25. évfordulója, így vélhetően a felek addig megállapodásra szeretnének jutni.

A megállapodás az északír belpolitikai válság mielőbbi megoldása érdekében is szükséges lenne. Az 1998-as Nagypénteki Megállapodás értelmében ugyanis az északír kormány megalakításához szükséges a mindenkor legnagyobb katolikus és protestáns pártok, vagyis a *Sinn Féin* és a Demokratikus Unionista Párt részvétele is. Utóbbiak azonban már a 2022. májusi választás után leszögezték: addig blokkolják a felekezeti hatalommegosztáson alapuló kormány létrejöttét, amíg az északír protokoll ügye meg nem oldódik. Erre azóta sem került sor.¹²

Az Általános Ügyek Tanácsa 2023. február 6-i ülésén Maroš Šefčovič, az Európai Bizottság brexittárgyalásokkal megbízott alelnöke tájékoztatta a minisztereket az EU és az Egyesült Királyság között folyamatban lévő tárgyalásokról,

¹¹ EDGINGTON–KOVACEVIC 2023.

¹² TÁRNOK 2022.

a Tanács pedig teljes támogatásáról biztosította a Bizottságot a tárgyalások folytatásához.¹³

2023. február 20.

Felhasznált irodalom

- ANDREWS, Chris (2022): Northern Ireland Protocol: Legislative Solution Needed, Says PM. *BBC*, 2022. május 16. Online: www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-61456677
- Az Európai Unió Tanácsa (2022): *Az EU és az Egyesült Királyság közötti kapcsolatok: a Tanács elfogadta a folyamatos gyógyszerellátás biztosítására irányuló jogszabályokat*. Sajtóközlemény, 2022. április 12. Online: www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2022/04/12/council-adopts-directive-ensure-continued-supply-of-medicines/
- Az Európai Unió Tanácsa (2023): *Általános Ügyek Tanácsa*, 2023. február 6. Online: www.consilium.europa.eu/hu/meetings/gac/2023/02/06/
- EDGINGTON, Tom – KOVACEVIC, Tamara (2023): Brexit: What are the Northern Ireland Protocol and Windsor Framework? *BBC*, 2023. április 12. Online: www.bbc.com/news/explainers-53724381
- European Commission (2021): *Protocol on Ireland/Northern Ireland: Commission Proposes Bespoke Arrangements to Benefit Northern Ireland*. Sajtóközlemény, 2021. október 13. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_5215
- Food Supply Problems in NI Clearly a Brexit Issue – Coveney. *BBC*, 2021. január 21. Online: www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-55741990
- MANZINGER Krisztián (2021): A Brexit és egy évszázados álom. *Ludovika.hu*, 2021. március 22. Online: www.ludovika.hu/blogok/messzelato/2021/03/22/a-brexit-es-egy-evszazados-alom/
- MTI (2021): Nagy-Britannia módosítaná az észak-írországi protokollt. *Kitekinto.hu*, 2021. október 13. Online: <https://kitekinto.hu/2021/10/13/europai-ugyek/nagy-britannia-modositana-az-eszak-irorszagi-protokollt/194885/>
- NI Protocol: UK Reveals Plans to Ditch Parts of EU Brexit Deal. *BBC*, 2022. június 13. Online: www.bbc.com/news/uk-politics-61790248
- PONGRÁCZ Bálint (2021a): Az Európai Unió 2020-ban VI. – Brexit. *Ludovika.hu*, 2021. január 4. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2021/01/04/az-europai-unio-2020-ban-vi-brexit/
- PONGRÁCZ Bálint (2021b): Brexit – az északír zavargások hátterében. *Ludovika.hu*, 2021. április 19. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2021/04/19/brexit-az-eszakir-zavargasok-hattereben/
- TÁRNOK Balázs (2022): Mi lesz Észak-Írországgal? *Ludovika.hu*, 2022. május 23. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2022/05/23/mi-lesz-eszak-irorszaggal/

¹³ Az Európai Unió Tanácsa 2023.